

POSTANOWIENIE

Dnia 8 stycznia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z wniosku Szkoły Głównej [...] w W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w W.
z udziałem zainteresowanych M. K. , A. D. , D. K.
o podleganie obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 8 stycznia 2020 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 7 marca 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od S. na rzecz organu rentowego kwotę 240
(dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa
procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 8 kwietnia 2015 r. nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w W., na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1, 2, 3, art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a i c, art. 38 ust. 1, art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 1 i 3, art. 20 ust. 1, art. 36 ust. 1, 2, 4 i 11 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych stwierdził, że D. K. , jako zleceniobiorca u płatnika składek S. w W., podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresie od 1 października 2011 r. do 1 listopada 2011 r., z podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia, która wynosi za listopad 2011 r. na

ubezpieczenia emerytalne i rentowe 5.600 zł, na wypadkowe 5.600 zł i za grudzień 2011 r. na ubezpieczenia emerytalne i rentowe 3.000 zł, a na wypadkowe 3.000 zł.

Od powyższej decyzji odwołanie złożył płatnik składek S. w W..

Postanowieniem z dnia 30 lipca 2015 r., w trybie art. 477¹¹ § 2 k.p.c., zawiadomiono D. K. , jako stronę zainteresowaną, o toczącym się postępowaniu i o możliwości przystąpienia do sprawy w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia zawiadomienia.

Decyzją z dnia 8 kwietnia 2015 r. nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w W. na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1, 2, 3, art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a i c, art. 38 ust. 1, art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 1 i 3, art. 20 ust. 1, art. 36 ust. 1, 2, 4 i 11 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych stwierdził, że M. K. jako zleceniobiorca u płatnika składek S. w W., podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresie od 14 kwietnia 2011 r. do 20 kwietnia 2011 r., od 1 czerwca 2011 r. do 25 czerwca 2011 r., od 1 października 2011 r. do 24 października 2011 r. oraz od 1 listopada 2011 r. do 10 grudnia 2011 r., z podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia, która wynosi za kwiecień 2011 r. - na ubezpieczenia emerytalne i rentowe 3.000 zł, na wypadkowe 3.000 zł; za lipiec 2011 r. na ubezpieczenia emerytalne i rentowe 4.800 zł, na wypadkowe 4.800 zł; za listopad 2011 r. na ubezpieczenia emerytalne i rentowe 4.672,74 zł, na wypadkowe 4.672,74 zł i za styczeń 2012 r. na ubezpieczenia emerytalne i rentowe 4.450 zł, a na wypadkowe 4.450 zł.

Od powyższej decyzji odwołanie złożył płatnik składek S. w W..

Postanowieniem z dnia 30 lipca 2015 r., w trybie art. 477¹¹ § 2 k.p.c., zawiadomiono M. K. , jako stronę zainteresowaną, o toczącym się postępowaniu i o możliwości przystąpienia do sprawy w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia zawiadomienia.

Decyzją z dnia 8 kwietnia 2015 r. nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w W., na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1, 2, 3, art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a i c, art. 38 ust. 1, art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 1 i 3, art. 20 ust. 1, art. 36 ust. 1, 2, 4 i 11 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych stwierdził, że A. D. , jako zleceniobiorca u płatnika

składek S. w W., podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresie od 21 stycznia 2011 r. do 30 marca 2011 r., od 13 kwietnia 2011 r. do 30 kwietnia 2011 r., od 20 maja 2011 r. do 22 maja 2011 r., od 9 czerwca 2011 r. do 30 czerwca 2011 r., od 27 października 2011 r. do 30 października 2011 r. oraz od 14 listopada 2011 r. do 17 listopada 2011 r. z podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia, która wynosi za kwiecień 2011 r. na ubezpieczenia emerytalne i rentowe 300 zł, na wypadkowe 300 zł, za lipiec 2011 r. na ubezpieczenia emerytalne i rentowe 1.580 zł, na wypadkowe 1.580 zł, i za grudzień 2011 r. na ubezpieczenia emerytalne i rentowe 1.250 zł, na wypadkowe 1.250 zł.

Od powyższej decyzji odwołanie złożył płatnik składek S. w W..

Postanowieniem z dnia 30 lipca 2015 r. w trybie art. 477¹¹ § 2 k.p.c. zawiadomiono A. D. , jako stronę zainteresowaną, o toczącym się postępowaniu i o możliwości przystąpienia do sprawy w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia zawiadomienia.

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 11 maja 2016 r., sygn. akt XIII U (...), oddalił odwołania (pkt 1) i przyznał Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział W. od S. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 2).

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 7 marca 2018 r., sygn. akt III AUa (...), oddalił apelację S. w W. od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 11 maja 2016 r., sygn. akt XIII U (...).

Odwołujący się – S. w W., zaskarżył powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną w całości, zarzucając mu:

1. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 65 § 1 w zw. z art. 65 § 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (tj. z dnia 9 lutego 2017 r., Dz.U. z 2017 r., poz. 459 ze zm.), przez niewłaściwe zastosowanie i błędną wykładnię, objawiające się nieuwzględnieniem zgodnej woli stron umowy, a także przez brak uwzględnienia ustalonych zwyczajów, praktyki uczelnianej oraz zasad współżycia społecznego, co skutkowało uznaniem, że zawarte przez M. K. , A. D. i D. K. z S. umowy były umowami starannego działania, podczas gdy prawidłowa wykładnia umów winna doprowadzić do wniosku, iż umowy zawarte były umowami o dzieło;

2. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 353¹ k.c., przez jego błędne niezastosowanie i pominięcie w toku dokonywania oceny spornych umów zasady swobody umów rozumianej jako prawo do wyboru rodzaju umowy, na podstawie której ma być wykonywana praca, a także prawa swobodnego ukształtowania stosunku prawnego według własnego przekonania w sytuacji, gdy wyznaczone ustawą granice swobody umów nie zostały przekroczone;

3. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 627 k.c. przez jego błędną wykładnię i uznanie, że opracowanie i sporządzenie konspektu wykładu naukowego, a następnie w oparciu o ww. autorski konspekt wygłoszenia cyklu wykładów na jeden określony temat, stanowi wykonanie umowy starannego działania, a nie umowy rezultatu, co skutkowało niewłaściwym zastosowaniem powołanego przepisu wyrażającym się w niezakwalifikowaniu spornych umów jako umów o dzieło, czego konsekwencją był obowiązek objęcia M. K. ; A. D. i D. K. ubezpieczeniem społecznym;

4. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 6 k.c., przez przypisanie obowiązku ponoszenia ciężaru dowodu odwołującemu się, podczas gdy prawidłowo powinien on spoczywać na Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych jako stronie wywodzącej skutki prawne z tytułu podjętej i zaskarżonej decyzji;

5. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 i art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 1 i 3, art. 20 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 81 ust. 1 ustawy z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz art. 750 k.c., przez błędną wykładnię, a mianowicie przez to, iż zgodnie z przepisami o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, mając na uwadze okoliczności niniejszej sprawy, należałoby stwierdzić obowiązek płatnika w zakresie zgłoszenia i obowiązkowego ubezpieczenia emerytalnego i rentowego, wypadkowego, zdrowotnego osób wykonujących realizację procesu dydaktycznego w oparciu o umowę o dzieło w rozumieniu art. 627 k.c.;

6. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, przez niezastosowanie

przejawiające się zignorowaniem faktu, że praca stworzona przez ubezpieczonych M. K. , A. D. i D. K. stanowiła utwór, chroniony prawem autorskim;

7. naruszenie prawa procesowego, które miało istotny wpływ na wynik sprawy w postaci art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2014, poz. 101 ze zm.), przez nieustosunkowanie się przez Sąd Apelacyjny do istotnych zarzutów podniesionych w apelacji pozwanej, tj. w szczególności zarzutu naruszenia art. 6 k.c. oraz przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w sprawie.

Mając na względzie powyższe zarzuty, stanowiące podstawy skargi kasacyjnej, skarżący wniósł o:

– uchylenie w całości wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 7 marca 2018 r., sygn. III AUa (...), oraz wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 11 maja 2016 r., sygn. XIII U (...), i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi Okręgowemu lub innemu sądowi równorzędnemu, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie o:

– uchylenie w całości zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 7 marca 2018 r., sygn. III AUa (...), i orzeczenie co do istoty sprawy przez zmianę wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 11 maja 2016 r., sygn. XIII U (...) i ustalenie, że ubezpieczeni:

- 1) D. K. w okresie:
 - a) od 1 października 2011 r. do 1 listopada 2011 r.;
- 2) M. K. w okresie:
 - a) od 14 kwietnia 2011 r. do 20 kwietnia 2011 r.;
 - b) od 1 czerwca 2011 r. do 25 czerwca 2011 r.;
 - c) od 1 października 2011 r. do 24 października 2011 r.;
 - d) od 1 listopada 2011 r. do 10 grudnia 2011 r.;
- 3) A. D. w okresie:
 - a) od 2 stycznia 2011 r. do 30 marca 2011 r.;
 - b) od 13 kwietnia 2011 r. do 30 kwietnia 2011 r.;
 - c) od 20 maja 2011 r. do 22 maja 2011 r.;
 - d) od 9 czerwca 2011 r. do 13 czerwca 2011 r.;

e) od 27 października 2011 r. do 30 października 2011 r.;

f) od 14 listopada 2011 r. do 17 listopada 2011 r.

nie podlegają u płatnika składek S. w W. obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu oraz wypadkowemu;

a także o:

– zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującej się kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Równocześnie skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na potrzebę wykładni przepisów prawa - w tym przypadku art. 5 k.c. w zw. z art. 86 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych - budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności interpretacyjne w praktycznym ich stosowaniu oraz art. 6 k.c. w zw. z art. 627 k.c. i art. 278 § 1 k.p.c.

Skarżący wskazał, iż definicja umowy o dzieło nieustannie rodzi poważane wątpliwości interpretacyjne na gruncie konkretnych okoliczności. W szczególności, dalszego wyjaśnienia wymagają elementy istotne przy umowach na realizację wykładu. Bez wątpienia tego typu umowa ma na celu przekazanie wiedzy, która jest specjalistyczna, fachowa i niebędąca ogólnie dostępną. Przekazanie tej wiedzy powierzane jest osobom, którą taką wiedzę posiadają, a dodatkowo mają ją przekazać osobom, które posiadają wykształcenie specjalistyczne w tym min. wykształcenie zdobyte w stopniu magistra. Wykłady te stanowią dla tych osób źródło informacji na poziomie wyższym od informacji uzyskanych w ramach studiów magisterskich. Wykłady te są dedykowane fachowcom w swojej dziedzinie lub doktorantom, a więc osobom, które mają zdobyć kolejny, wyższy stopień naukowy. W kontekście powyższego nasuwają się pytania:

– Czy biorąc pod uwagę panujące dotąd zwyczaje i przyjętą powszechnie praktykę zawierania umów na przygotowanie i realizację wykładu, w świetle art. 5 k.c. w zw. z art. 86 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, możliwa jest po pięciu, sześciu latach od dnia zakończenia realizacji umowy, zmiana przez zakład ubezpieczeń jej rodzaju?;

– Czy określenie jakiego rodzaju powinny to być umowy, których przedmiotem była specjalistyczna wiedza, może nastąpić bez wiedzy specjalisty biegłego w tym zakresie, biorąc pod uwagę, że wiedza przedstawiana na wykładzie

dotyczyła osób z wykształceniem wyższym posiadających tytuł licencjata bądź magistra w zakresie inżynierii i nie dotyczyła wiedzy powszechnie znanej na poziomie ogólnodostępnym?;

– Czy ocena rodzaju umowy i jej rezultatów z zakresu wiedzy zdobywanej na studiach podyplomowych bądź doktoranckich może być dokonywana przez organy ubezpieczeń społecznych bez posłużenia się wiedzą biegłych specjalistów w tym zakresie?;

– Czy w kontekście art. 6 k.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. w zakresie, w jakim organ ubezpieczeń społecznych zakwestionował płatnikowi składek rodzaj zawartej przez niego umowy, której przedmiotem było: „Zarządzanie finansami jednostki organizacyjnej gminy i powiatu”; „System finansowy w UE i jego główne elementy”; „Przesłanki ważności czynności prawnych oraz przeprowadzenie 6 godzin zajęć”: „Rodzaje praw majątkowych”; „Ograniczone prawa rzeczowe”; „Public relations w administracji”; „Zagadnienia dotyczące ustawy o swobodzie działalności gospodarczej”; „Część ogólna prawa cywilnego”; „Źródła informacji o nieruchomościach”; „Procedury w obrocie nieruchomościami”; „Eksplotacja nieruchomości”; „Podstawy marketingu i psychologii przeprowadzenie wykładów z przedstawionego zakresu”; „Krajobraz kulturowy Polski”; „Komponowanie, zakładanie i utrzymanie grobów i zieleni na cmentarzach”; „Komponowanie, zakładanie i utrzymywanie pionowych form ogrodowych”; „Ład architektoniczny w krajobrazie regionu warmińskiego, opracowanie programu” i organ ten nie przeprowadził żadnego dowodu w sprawie, w tym nie powołał biegłych z tych specjalności, mógł wywodzić skutki prawne ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w postaci zmiany rodzaju umowy?

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o:

- 1) wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,
- 2) oddalenie skargi kasacyjnej - w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,
- 3) zasądzenie od odwołującej na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zajął stanowisko w analogicznej sprawie w postanowieniu z dnia 17 kwietnia 2019 r., II UK 123/18 (LEX nr 2650733). Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym sprawę niniejszą, w całości podziela rozważania przedstawione w uzasadnieniu ww. postanowienia.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w powołanej wyżej sprawie, problem kwalifikacji umów, których przedmiotem jest przygotowanie materiałów dydaktycznych na określony temat oraz ich prezentacja słuchaczom - w płaszczyźnie skutków, jakie te umowy wywołują na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych - był wielokrotnie przedmiotem analizy orzeczniczej Sądu Najwyższego. W szczególności w wyroku z 3 października 2013 r., II UK 103/13 (OSNP 2014 nr 9, poz. 134), Sąd Najwyższy wskazał, że umowa o przeprowadzenie cyklu bliżej niesprecyzowanych wykładów z określonej dziedziny wiedzy, których tematy pozostawiono do uznania wykładowcy, nie jest umową o dzieło (art. 627 k.c.), bo w ramach takiej umowy zamawiający nie jest zainteresowany otrzymaniem zindywidualizowanego dzieła (utworu) intelektualnego, ale przekazywaniem odbiorcom wykładu wiedzy z danej dyscypliny. W judykaturze Sądu Najwyższego wyrażono również stanowisko, że wygłoszenie cyklu wykładów na konkretny temat w celu dokładnego i szczegółowego przedstawienia określonej problematyki lub wyczerpania zagadnienia ujętego w tytule, który ma cechy utworu w rozumieniu przepisów Prawa autorskiego, nie powoduje objęcia tej czynności obowiązkiem ubezpieczeń społecznych, o ile zostanie wykazane, że wykonawcy dzieła przysługiwały prawa autorskie, którymi zadysponował na rzecz zamawiającego (wyrok Sądu Najwyższego z 27 sierpnia 2013 r., II UK 26/13, LEX nr 1379926). Umowa o dzieło, której przedmiotem jest wygłoszenie wykładu, nie rodzi obowiązku ubezpieczeń społecznych pod warunkiem, że wykład posiada cechy utworu, a takim właściwościom odpowiada tylko wykład naukowy (cykl wykładów) o charakterze niestandardowym, niepowtarzalnym, wypełniający kryteria twórczego i indywidualnego dzieła naukowego (wyroki Sądu Najwyższego z 4 czerwca 2014 r., II UK 420/13, OSNP

2015 nr 10, poz. 140; II UK 543/13, LEX nr 1495940 oraz II UK 548/13, OSP 2015 nr 5, poz. 50). Tak więc chociaż wygłoszenie wykładu stanowi - co do zasady - przejaw działalności twórczej o charakterze indywidualnym i może być przedmiotem umowy o dzieło, to jednak o takiej kwalifikacji decydują każdorazowo kryteria dodatkowe, ściśle uzależnione od ustaleń faktycznych. Z kolei, poczynienie takich ustaleń jest konieczne choćby dlatego, że przeprowadzenie wykładów autorskich może być także elementem realizacji umowy o świadczenie usług, a nawet umowy o pracę (wyrok Sądu Najwyższego z 28 sierpnia 2014 r., II UK 12/14, LEX nr 1521243).

W odniesieniu do wymaganych w takich sprawach ustaleń faktycznych, Sąd Apelacyjny przyjął, że oceniane umowy – z uwagi na cechy objętego nimi przedmiotu świadczenia - nie miały charakteru umowy o dzieło (umowy rezultatu), lecz były umowami o świadczenie usług (umowami starannego działania), które powodowały objęcie zainteresowanych obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi. Taki sposób klasyfikacji umowy „o dzieło” (umowy o stworzenie utworu) jest zgodny z prezentowaną w dotychczasowym orzecznictwie sądowym wykładnią przepisów określających zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym i z tej przyczyny zagadnienia prawne, na które powołuje się skarżący, nie mogą być podstawą przyjęcia skargi do rozpoznania.

Mając na względzie powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.